

พิพิธภัณฑ์ เรียนรู้อดีตเพื่ออนาคต

Museum...Study the Past for the Future

ในแต่ละปี พิพิธภัณฑ์สถานระดับโลก อย่างเช่น ลูฟวร์ - แหล่งรวมงานศิลปะที่ใหญ่ที่สุดของโลก, สมิธโซเนียน - กลุ่มพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ที่สุดของโลก, บริติชมิวเซียม - แหล่งรวมอารยธรรมทั่วโลก ฯลฯ ได้สร้างแรงบันดาลใจใฝ่รู้อันยิ่งใหญ่ให้กับนักเรียน นักศึกษา ประชาชน นับล้านคน ไม่เพียงแต่คนในประเทศเท่านั้น หากครอบคลุมถึงผู้สนใจทั่วทุกมุมโลก

Every year, such global museums as The Louvre – the world’s largest art collection, Smithsonian – the world’s largest museum groups, British Museum – the center of the world’s civilization, etc. have created great interest and inspiration to millions of students and people worldwide, not limited to domestic citizens.

แถวยาวเหยียดของผู้รอการเข้าชมหรือสถิติการจองตัวนานนับเดือนของพิพิธภัณฑ์เหล่านั้นสะท้อนถึงความสำเร็จของการจัดการพิพิธภัณฑ์ที่เกิดจากการมีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและกว้างไกล การประสานองค์ความรู้สหวิทยาการ การเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กร ชุมชน กับพิพิธภัณฑ์ การจัดการทรัพยากร เทคโนโลยี และทุน ฯลฯ เพื่อขับเคลื่อนให้พิพิธภัณฑ์เหล่านั้นมีชีวิต จุดประกายไฟแห่งความกระหายใคร่รู้ของมนุษยชาติ และที่สำคัญคือ การเชื่อมต่อจินตนาการจากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต

ทว่า สำหรับสังคมไทย สถานภาพของพิพิธภัณฑ์ไทยในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาไม่ต่างไปจากคำจำกัดความที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ไว้ว่า **“สิ่งของต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา เช่น โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เป็นต้น”** สอดรับกับความรับรู้และความเข้าใจของคนไทยส่วนใหญ่ที่มองว่าพิพิธภัณฑ์คือ **“ที่เก็บของเก่าหาขาย”** หรือเป็นเพียงสถานที่ที่ช่วยชมพักผ่อนหย่อนใจยามว่าง

หากพิพิธภัณฑ์ใดเป็นเพียงสถานที่แห่งอดีตที่ไม่มีจุดเชื่อมต่อกับปัจจุบันและอนาคต ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ พิพิธภัณฑ์เช่นนั้นย่อมร้างราผู้คน อาจมีเพียงชาวต่างชาติและนักท่องเที่ยวบางกลุ่มเท่านั้นที่สนใจแวะเวียนเข้าเยี่ยมชม

เรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ระดับโลก

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา สังคมโลกได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างเข้มข้นขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้คนในสังคมต่าง ๆ ดังมีความพยายามที่จะผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ขึ้นในหลายประเทศ ซึ่งต่างมีจุดร่วมสำคัญคือการพัฒนาแนวคิดและแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาให้มีขอบข่ายที่กว้างกว่าการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ในวันนี้หลายประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เช่นพิพิธภัณฑ์ในฐานะที่เป็นจุดเชื่อมต่อดั้งเดิม ปัจจุบัน และอนาคต ให้กับสังคม

หลักคิดสำคัญของการออกแบบพิพิธภัณฑ์ยุคใหม่คือ ตระหนักถึงธรรมชาติการเรียนรู้ที่หลากหลายของมนุษย์แต่ละคน อาจมีคนบางกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมากในการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมแบบเดิมในโรงเรียน ไม่มีโอกาสเข้าเรียนการศึกษาในระบบ หรือพ้นจากสถาบันการศึกษามาแล้ว หากมีแหล่งเรียนรู้ อย่างเช่นพิพิธภัณฑ์ซึ่งเปิดตลอดเวลาให้บริการด้านการศึกษา หากความรู้จากการชมผลงานต่าง ๆ ที่จัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์ไม่เพียงพอให้เกิดความเพลิดเพลิน แต่ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความตื่นตัว และกระหายใคร่รู้จากการได้เรียนรู้จากวัตถุจริง เกิดความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมจินตนาการ ตลอดจนเกิดฉันทะที่จะชวนขยายแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

โดยนัยเช่นนี้ พิพิธภัณฑ์จึงเป็นองค์กรทางวัฒนธรรมองค์กรหนึ่งที่มีบทบาททางการศึกษา และเป็นชุมพลังในการขับเคลื่อนสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างมาก ตัวอย่างเช่น ประเทศอังกฤษ ที่มีพิพิธภัณฑ์อยู่มากกว่า 2,000 แห่งทั่วประเทศ รัฐบาลอังกฤษได้กำหนดให้งานการศึกษาเป็นงานหลักอันดับแรกของพิพิธภัณฑ์ ทั้งสองพันกว่าแห่ง นอกเหนือจากสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทโดยตรงอยู่แล้ว และนิยามความหมายของพิพิธภัณฑ์ไว้ว่า คือ สถาบันที่ตั้งขึ้นเพื่อรวบรวม สงวนรักษา และจัดแสดงวัตถุอันมีความสำคัญทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและความเพลิดเพลิน

รายงานการวิจัยเรื่อง **“พิพิธภัณฑ์ ชุมพลังแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาประเทศอังกฤษ”** ของสุทธาสินี วัชรบูล

โดยการสนับสนุนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา รายงานว่า ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1998 กระทรวงวัฒนธรรม สื่อสารและการกีฬา ของประเทศอังกฤษ ได้จัดตั้ง **“สภาพิพิธภัณฑ์ หอสมุด และหอจดหมายเหตุ”** ขึ้น เพื่อดำเนินการให้พิพิธภัณฑ์ หอสมุด และหอจดหมายเหตุทุกแห่งในประเทศอังกฤษ ทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง และมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นส่วนส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต โดยวางกระบวนการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

หนึ่ง พิพิธภัณฑ์ต้องเป็นองค์กรที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ และมีส่วนร่วมในงานต่าง ๆ

สอง พิพิธภัณฑ์ต้องจัดกิจกรรมใหม่ที่นำเสนออยู่เสมอ มีหัวข้อหลากหลาย กระตุ้นความสนใจของผู้ชม ซึ่งต้องเป็นผู้ชมที่หลากหลายและเป็นกลุ่มใหม่ ๆ อยู่เสมอ

สาม พิพิธภัณฑ์ต้องหาวิธีการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทางที่ดีขึ้น

ก่อนหน้าที่จะจัดตั้งสภา ดังกล่าวขึ้นมาทำงาน มีการสำรวจพบว่าบุคคลบางกลุ่ม ตลอดจนสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้บริการของพิพิธภัณฑ์ และ/หรือเมื่อเข้าชมแล้วไม่ได้รับความรู้เท่าที่ควร ตัวอย่างเช่น ในกรุงลอนดอนซึ่งมีโรงเรียนประถม และมีมัธยมราว 2,200 แห่ง แต่มีโรงเรียนเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น

ที่ไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ โดยพบว่าปัญหาเหล่านี้เกิดจากสาเหตุหลัก 3 ประการคือ ความเป็นสถาบันของพิพิธภัณฑ์ มุมมองเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ และสภาพแวดล้อม

ความเป็นสถาบันของพิพิธภัณฑ์ ในที่นี้ได้แก่การกำหนดกฎระเบียบของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งไม่เอื้อต่อผู้ชม การวางนโยบายไม่ชัดเจน ทศนคติและการปฏิบัติของบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ การขาดการเตรียมการให้บริการที่เพียงพอ ทั้งในเรื่องอุปกรณ์อำนวยความสะดวก การดูแลกลุ่มด้วยโอกาส การขาดความรู้เรื่องการจัดนิทรรศการและการนำเสนอต่าง ๆ ประการสำคัญคือ ขาดการประสานและเชื่อมโยงให้สังคมได้ตระหนักถึงการให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์

มุมมองเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ โดยมองว่าพิพิธภัณฑ์ไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งสนองความต้องการของคนบางกลุ่ม และไม่สนองคนบางกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ด้วยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งบุคคลคนที่มีแนวคิดมุมมองเช่นนี้มีอยู่จำนวนมากในสังคม

สภาพแวดล้อม ปัญหาในเรื่องนี้รวมถึงการที่ผู้ชมไม่สามารถเข้าไปในอาคารพิพิธภัณฑ์ ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล สถานที่ตั้งห่างไกลชุมชน การคมนาคมไม่สะดวก และความเสื่อมโทรมของพิพิธภัณฑ์ ตลอดจนการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ที่ไม่สร้างแรงจูงใจในการเข้าชม

ปัญหาทั้งสามประการนี้เป็นสิ่งที่สภาพพิพิธภัณฑ์ หอสมุด และหอจดหมายเหตุที่ตั้งขึ้นใหม่จำเป็นต้องเร่งดำเนินการแก้ไข โดยมอบนโยบายให้พิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ หาวิธีการดึงดูดใจผู้ชมให้เข้ามาใช้บริการของพิพิธภัณฑ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมของสังคม การให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ได้โดยง่าย ทั้งการปรับกฎระเบียบ การจัดสภาพแวดล้อมของพิพิธภัณฑ์ที่น่าสนใจ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) เข้ามาให้บริการ การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนที่พิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์กลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชน ไม่ใช่แยกส่วนกับชุมชนอย่างที่เป็นอยู่ ผลงานการจัดแสดงต้องคำนึงและสะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประการสำคัญคือ การพูดคุยทำงานหรือกับกลุ่มคนที่อยู่ในภาวะถูกกีดกันจากสังคม เช่น กลุ่มผู้ด้วยโอกาส ผู้ใช้แรงงาน คนชรา หรือคนพิการ เพื่อรับรู้ปัญหาและจัดการบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเหล่านี้ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์เป็นองค์กรที่พร้อมให้บริการสำหรับทุกคนทุกกลุ่ม

ภายหลังจากการปรับตัวและปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ พบว่ามีผู้เข้ามาใช้บริการของพิพิธภัณฑ์มากขึ้น โดยเฉพาะในแง่ของการเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งพิพิธภัณฑ์สามารถกระตุ้นให้เกิดสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของสังคมหลายประการ อาทิ

- พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่ตั้งการสอนจากห้องเรียนสู่ประสบการณ์จริง เป็นการเรียนรู้ของชีวิต เป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต

โรงเรียนทอผ้าบ้านบุปผาราษฎร์ จังหวัดสุพรรณบุรี
ทอส่งจำหน่ายแก่โรงงานทอไหมได้

from the cocoon of the Bombycid Moth. The silkworm was first
d by the Chinese around 5000 years ago. The caterpillar is raised
leaves in special baskets where they spin their cocoons.
or weaves a cocoon which is in fact a protein fibre that is basis of
There are three types of silkworms in Thailand:

Silkworm, which is the most popularised by most villagers, the
full, shining, of a golden, yellow, and yellow in colour
in the cocoon. The cocoon is made of a fine, fibrous texture
of the silkworms, a creature known as the silkworm and the
butterfly.

- ผู้เรียนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น และเข้าร่วมโครงการสำคัญ ๆ ของประเทศ
- กระตุ้นให้ผู้ใหญ่ซึ่งไม่คุ้นเคยกับการศึกษาในระบบมีโอกาสได้ใช้พิพิธภัณฑ์เป็นก้าวแรกนำไปสู่การเรียนรู้
- พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับเด็กนักเรียนและผู้ใหญ่ที่ให้ความสนใจเป็นพิเศษในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
- บุคคลและครอบครัวมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบในสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์
- เกิดการประสานงานระหว่างพิพิธภัณฑ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิด เพื่อประโยชน์ของการพัฒนาการให้บริการใหม่ ๆ แก่ผู้ชมหลากหลายกลุ่ม
- ผู้เรียนที่ขาดแรงจูงใจ นักศึกษา และผู้ใหญ่ ได้เข้ามาเรียนรู้ในสถานการณ์ที่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีอิสระ

“พิพิธภัณฑ์” แหล่งเรียนรู้แห่งใหม่ของไทย

ด้านประเทศไทยเรานั้น จากการสำรวจของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ พบว่าประเทศไทยมีพิพิธภัณฑ์ที่ตั้งอยู่ทั่วประเทศกว่า 400 แห่ง แต่ท่ามกลางพิพิธภัณฑ์จำนวนมากเหล่านี้กลับมีผู้ใช้บริการเพียงหยิบมือ พิพิธภัณฑ์หลายแห่งแทบจะร้างผู้คน และในผู้ใช้บริการจำนวนน้อยนิดนี้ส่วนใหญ่จะเข้ามาชมผลงานที่จัดแสดงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ มากกว่าจะเข้ามาศึกษาหาความรู้ในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้

ส่วนหนึ่งอาจเพราะความรับรู้ของคนไทยจำนวนไม่น้อยที่มองว่าพิพิธภัณฑ์คือที่เก็บของเก่าหายาก แล้วนำมาจัดแสดงให้คนเข้าไปเดินชมเพื่อความเพลิดเพลิน ขณะเดียวกันปฏิเสธไม่ได้ว่าการออกแบบหรือนำเสนอของพิพิธภัณฑ์เองคือ ส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความรับรู้เช่นนั้น การจัดแสดงโดยมากยังเน้นการจัดวางวัตถุพร้อมคำอธิบายสั้น ๆ ถึงรายละเอียดของสิ่งของแต่ละชิ้นในตู้กระจก ซึ่งไม่น่าสนใจ ขาดความเคลื่อนไหว และทำให้คนทั่วไปไม่นิยมมาใช้บริการของพิพิธภัณฑ์

“ผมชอบพาลูกไปพิพิธภัณฑ์ และไม่ว่าอะไรที่จะให้ผมยืมอ่านคำบรรยายและอธิบายให้ลูกฟังเอง เนื่องจากตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งของและประวัติศาสตร์ แต่บรรยากาศที่รื้อนอบอ้าวในพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่ โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์ของจังหวัดและอำเภอต่าง ๆ เป็นอุปสรรคอย่างมากที่ทำให้ผมและลูกไม่สามารถอยู่ในนั้นได้นาน ที่สำคัญ การขาดศิลปะในการนำเสนอความรู้ ขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้พิพิธภัณฑ์ในบ้านเราไม่ค่อยมีคนเข้าไปดู” นายธีรภาพ โลหิตกุล นักเขียนสารคดีชื่อดังของไทย ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ชอบเข้าไปศึกษาหาความรู้ในพิพิธภัณฑ์ กล่าวถึงปัญหาของพิพิธภัณฑ์ในเมืองไทยที่ไม่ดึงดูดให้คนเข้าไปเยี่ยมชม (सानปฏิรูป, ฉบับที่ 79 เดือนพฤศจิกายน 2547, หน้า 19)

อย่างไรก็ตามภายหลัง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลใช้บังคับ พิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ในประเทศไทยเริ่มปรับตัวเพื่อแสดงบทบาทเป็นแหล่งเรียนรู้มากขึ้น ตามเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ.ฉบับนี้ในมาตรา 25 ที่ระบุว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬานันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ”

ตัวอย่างเช่นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งแรกของประเทศไทย มีโบราณวัตถุและศิลปวัตถุจัดแสดงอยู่ถึง 12,000 รายการ ใน 3 ส่วนของการจัดแสดงคือ ประวัติศาสตร์ชาติไทย โบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะและงานประณีตศิลป์ แต่เดิมพิพิธภัณฑ์ฯ จะให้บริการเพียงจัดทำเอกสารประกอบการเข้าชม การบรรยายนำชมในวันสำคัญ ๆ และการจัดนิทรรศการพิเศษหรือนิทรรศการชั่วคราวที่จัดขึ้นปีละ 2-3 ครั้ง แต่ในช่วง 3-4 ปีมานี้ ทางพิพิธภัณฑ์ฯ ได้ปรับเปลี่ยนมาจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น เช่น

- การจัดอบรมครูระดับมัธยมศึกษาสายสังคมศึกษาด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ และโบราณคดี เพื่อให้เข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากพิพิธภัณฑ์
- การจัดบรรยายตามโครงการ “เผยแพร่ความรู้สู่ประชาชน” เป็นการเชิญนักทาร์กซ์ ผู้เชี่ยวชาญ และวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิบรรยายให้ความรู้เรื่องราวโบราณวัตถุ โบราณสถาน ประวัติศาสตร์ และเรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจของผู้เข้าชม และนำขมนิทรรศการเฉพาะเรื่องนั้น ๆ ทั้งในและนอกสถานที่เดือนละครั้ง
- การอบรม “ยุวชนอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์” โดยนำนักเรียนระดับมัธยมกลุ่มละประมาณ 40 คน เข้ารับการอบรมให้ความรู้ จนกระทั่งสามารถอธิบายและนำชมให้กับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เป็นหมู่คณะได้
- ร่วมกิจกรรมกับกระทรวงศึกษาธิการในโครงการ “พาน้องเที่ยวชมสมบัติไทย” และโครงการ “เล่นิทานในพิพิธภัณฑ์” โดยนำนักเรียนและเยาวชนด้อยโอกาสเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้

นอกเหนือจากการปรับตัวของพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมแล้ว การดำเนินการให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่เป็นการขับเคลื่อนครั้งใหญ่คือ การที่คณะรัฐมนตรี (ครม.) อนุมัติให้จัดตั้งสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติขึ้นเมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2547 เพื่อให้เป็นองค์กรหลักดูแลดำเนินการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติขนาดใหญ่และทันสมัย โดยมุ่งหมายให้พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบกว่าพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่ ซึ่งจะช่วย

เพิ่มพูนความรู้ให้กับประชาชน ตลอดจนสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ด้วยการวิจัยอย่างต่อเนื่อง เทียบได้กับพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของโลก

จากการระดมความคิดของนักวิชาการและผู้รู้หลายคน ภายใต้การนำของ รศ.ดร.ศรีศักร วัลลิโภดม นักโบราณคดี ที่เข้ามาเป็นหัวเรือใหญ่รับผิดชอบดูแลด้านเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์ฯ ได้ข้อสรุปเบื้องต้นว่าพิพิธภัณฑ์ฯ นี้จะนำเสนอความเป็นมาของประเทศไทยและดินแดนอุษาคเนย์ เพื่อให้ประชาชนได้รู้ และเข้าใจถึงความเป็นมาของตนเอง เนื่องจากองค์ความรู้ดังกล่าว เป็นความรู้พื้นฐานที่คนไทยโดยรวมยังขาด โดยจะแบ่งการนำเสนอเป็น 4 พิพิธภัณฑ์ย่อย คือ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ประเทศไทย พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชาติของอุษาคเนย์ พิพิธภัณฑ์ผู้คนและดินแดนอุษาคเนย์ และพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีกับสังคม ซึ่งจะจัดแสดงใน 3 อาคารที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ อาคารกระทรวงพาณิชย์เดิม กระทรวงกลาโหม และกรมแผนที่ทหาร คาดว่าพิพิธภัณฑ์ย่อยแห่งแรกจะแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2549 นี้

ด้าน ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช นักวิชาการและนักการศึกษาชั้นแนวหน้าของเมืองไทย ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เข้ามาดูแลสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติในยุคแรกเริ่ม ได้ยินยอมชื่อย่อหรือชื่อเล่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ไว้แบบทลกความเรื่อง “พิพิธภัณฑ์” ว่า “พิพิธภัณฑ์” โดยอธิบายว่า “พิพิธภัณฑ์” นั้นหมายถึงความมากมายแบบหลากหลาย ไม่ใช่มากมายแบบมีแต่จำนวนของสิ่งเดียว คำว่าพิพิธภัณฑ์จึงแปลว่ามีของหลากหลาย แต่พิพิธภัณฑ์แบบใหม่ไม่ได้เน้นสิ่งของที่วางหนึ่ง ๆ และมีของหลากหลาย แต่เป็นสถานที่ที่คนจะเข้ามาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ผ่านสื่อที่มีการจัดแสดงร้อยเรียงเป็นเรื่องราวอย่างน่าสนใจ มีจุดเน้นเป็นจุดเริ่มเรื่องที่มีความเพลิดเพลินเวลาเดินชม มีกิจกรรมประกอบ มีห้องสมุดเล็ก ๆ แต่ดี ให้ผู้สนใจในการศึกษาเรื่องราวที่ลึกลงไปได้มาศึกษาค้นคว้า จึงเรียก “พิพิธภัณฑ์” คือเพลินกับสิ่งที่มีความหลากหลาย ซึ่งจะก่อให้เกิดทั้ง “แหล่งเรียนรู้” และ “กระบวนการเรียนรู้” แบบใหม่ที่จะไปช่วยเสริมการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนได้ดี

ทิศทางใหม่ของพิพิธภัณฑ์ไทย?

ไม่ว่าจะเรียกขาน “แหล่งเก็บของเก่าหายาก” ว่าพิพิธภัณฑ์หรือพิพิธภัณฑ์ หัวใจสำคัญของการเริ่มต้นพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถาน คงมิได้อยู่ที่การสร้างอาคารสถานที่ใหญ่โตสวยงาม หรือการเก็บรวบรวมหรือจัดแสดงวัตถุสิ่งของให้มากมายและน่าสนใจเพิ่มขึ้นเท่านั้น หากอยู่ที่การสร้างคามหมายให้กับวัตถุและสิ่งของเหล่านั้นว่าจะนำไปสู่การเรียนรู้อะไร เพื่อตอบสนองจุดประสงค์อะไร

เพราะหากจะเทียบกับพิพิธภัณฑ์สถานระดับโลก อย่างเช่น ลูฟวร์ สมิทโซเนียน และบริติชมิวเซียม ซึ่งอุดมด้วยวัตถุสิ่งของจำนวนมากมายมหาศาลที่ส่วนหนึ่งได้มาโดยการกวาดต้อนริบมาจากดินแดนอาณานิคมเมื่อหลายร้อยปีก่อนแล้ว พิพิธภัณฑ์ของไทย

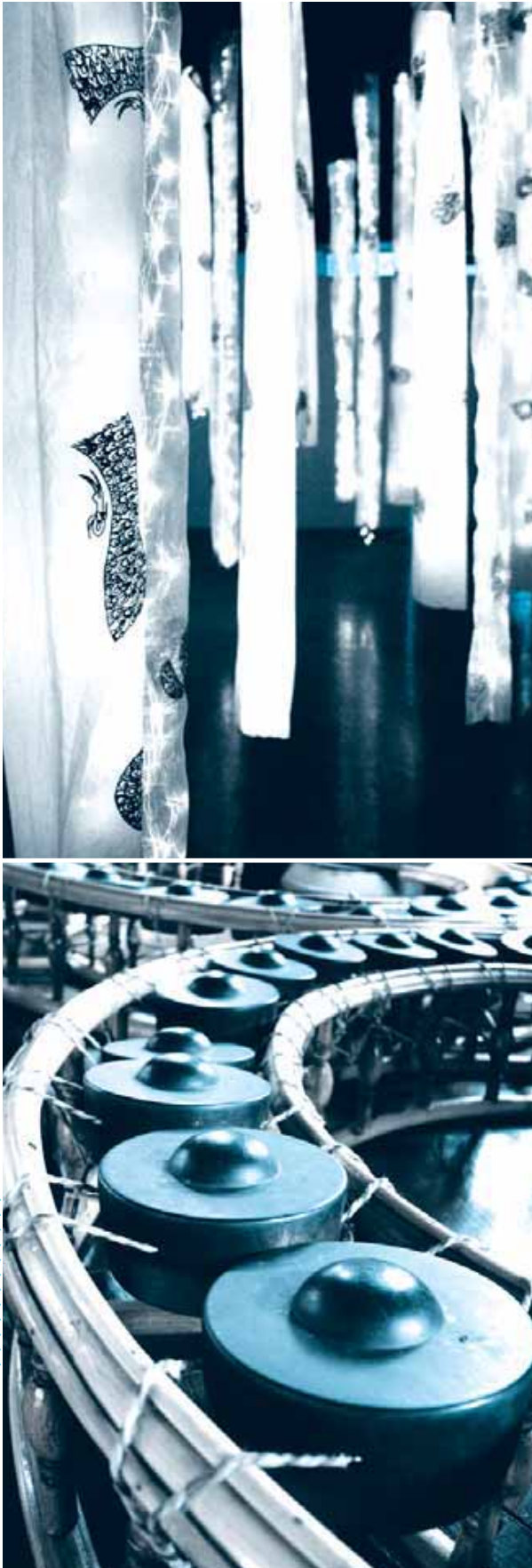
ย่อมเล็กกระจิดริด ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพของวัตถุสิ่งของ และในเชิงของประวัติศาสตร์หรืออารยธรรม

ถ้าเช่นนั้นความน่าสนใจและดึงดูดใจของพิพิธภัณฑ์ไทยควรจะอยู่ที่ตรงไหน

คำตอบคงอยู่ที่ทิศทางซึ่ง รศ.ดร.ศรีศักร วัลลิโภดม และประธานคณะอนุกรรมการวิชาการ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ กล่าวไว้ว่า “หัวใจของพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ ก็คือ การสร้างความรู้ที่จะกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในสังคมไทย ได้รู้จักตัวเอง รู้จักชาติบ้านเมือง รู้จักโลก เพื่อให้อยู่ในโลกนี้ได้อย่างสมดุล” โดยการสร้างความหมายให้กับสิ่งจัดแสดงต่าง ๆ เพื่อสร้างความสำนึก ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับตัวตนคนไทย หรือคนในดินแดนอุษาคเนย์ ค้นให้พบความยิ่งใหญ่ของกลุ่มชนในอุษาคเนย์ ซึ่งอาจมิใช่ในด้านอำนาจหรือวัตถุ แต่อาจเป็นด้านที่ละเอียดอ่อน เช่น ความเกื้อกูลกับธรรมชาติแวดล้อม วิถีชีวิต ที่มีดุลยภาพระหว่างกาย ใจ จิตวิญญาณ และสภาพแวดล้อม โดยมีเรื่องราว ซึ่งประกอบไปด้วยสื่อผสมหลายอย่าง เช่น ภาพ แสง เสียง และวัตถุ ที่ผู้ชมสามารถสัมผัสได้ เพื่อสะท้อนถึงความลุ่มลึกในวิถีชีวิตและวิถีชีวิตของกลุ่มชนในช่วงเวลาต่าง ๆ

หากมีจุดมุ่งหมายเช่นนี้ ภารกิจของการสร้างสถาบันพิพิธภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับย่อมต้องอาศัยความรู้และวิทยาการของนักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน และผู้รู้หลากหลายสาขา การสร้างฐานความรู้ และเครือข่ายความร่วมมือ ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นไปจนกระทั่งถึงระดับภูมิภาค ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่ายในสังคม ให้ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของทั้งในทางความคิด และการร่วมมือสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ตามกำลังความสามารถ

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ หรือชื่อเรียกย่อตามนิยามของ ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ว่า “พิพิธภัณฑ์” ที่กำลังดำเนินการจัดตั้งจนใกล้แล้วเสร็จในเร็ววันนี้ จะเป็นแหล่งเรียนรู้แห่งใหม่ของสังคมไทย ที่เปิดพร้อมให้ประชาชนทุกคนที่สนใจได้เข้าไปศึกษาเพิ่มพูนความรู้ด้วยความเพลิดเพลิน ซึ่งจะ ทำให้พิพิธภัณฑ์มีบทบาทเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

Long lines of people waiting to view or month-long reservation statistics of those museums reflect the success of museum management resulting from distinct and farsighted objective and vision, multidisciplinary knowledge synchronization, community organization network connection with museums, management of resources, technology and capital, etc. to drive those museums to be lively, inflame the thirst for knowledge of mankind, and more importantly, connect the past imagination to the present and the future.

However, for the Thai society, the status of Thai museums during the past decades has not differed from the definition in the Dictionary of the Royal Institute, “[Things collected for the benefits of education such as antiques, artifacts.](#)” This corresponds with acknowledgement and understanding of most Thais that see that museums are “[the place to keep rare things](#)” or places for relaxation visit during spare time.

If any museum is a place of the past without any linkage with present and future in the globalization period, such a museum should be deprived of people. There might be only some foreigners and tourists who would visit it.

[Learning from World-class Museums](#)

In the past decade, the world society has intensely entered into the globalization period, resulting in changing learning culture of people in various societies. Attempts have been witnessed in materializing learning reform in many countries. They all shared a significant common focus; that is to develop ideas and practices in education management to be broader than studying in schools. Many countries put prime concern on the development of such learning sources as museums as a linkage of past, present and future for the society.

A significant concept in designing modern museums is to realize the diversified nature of learning of each man. Some groups of people may have hardship in learning from previous environment in schools, have no chance to study in the system or have been away from educational institutions. With such learning sources as museums that are open around the clock providing services in study and research by visiting various displays there. This not only creates entertainment but also stimulates spectators’ awareness and quest to learn from real objects, leading to creativity, imagination and satisfaction in trying to search for more knowledge by themselves.

By this token, a museum is a cultural organization with academic role and a driving force of a learning society. For example in England, there are over 2,000 museums throughout the country. The British government stipulates education as the first principal duty of these museums, in addition to other educational institutions with their direct roles. A museum is defined as an institution established to collect, preserve and display objects of scientific and cultural significance for the benefits of education and entertainment.

According to a research on “[Museums: A Potent Source of Learning...A Case Study from England](#)” of Suthasinee Vacharabul, supported by Office of the Education Council, in December 1998, the Minister of Culture, Communication and Sports of England established “[The Council of Museum, Library and Archives](#)” to make all museums, libraries and archives in England to truly and efficiently serve as learning sources and centers, which will be a part in promoting lifelong learning. Three steps have been laid out to lead to success:

Firstly, a museum must be an organization everyone can have access to and play a part in various jobs.

Secondly, a museum must organize new and interesting activities with diversified topics to stimulate spectators’ interest. Spectators must also be diversified and new.

Thirdly, a museum must find methods to stimulate better changes in society.

Prior to the establishment of the Council, a survey found that some groups of people including most educational institutions do not like to use the service of museums and/or when visiting a museum, knowledge is not sufficiently earned. For example, in London, there are about 2,200 primary and secondary schools but only 10% of them visit museums.

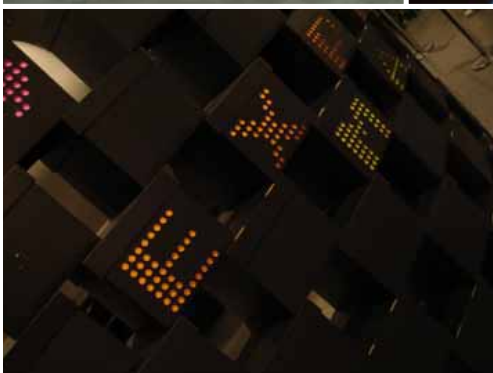
The problem is from 3 major causes i.e. the being an institution of a museum, the perspective regarding museums and environment.

The being an institution of a museum refers to rules and regulations of a museum unfavorable to spectators, unclear policies, attitudes and practices of museum personnel, lack of preparation for sufficient services in terms of facilities and equipment, care for the less privileged, lack of knowledge regarding exhibition and display organization. Above all is the lack of coordination and linkage to society to realize of their cooperation and participation in museum operation.

The perspective regarding museums, by seeing that a museum is not related with life and it satisfies only a certain group of people but not some others e.g. less educational privileged. People with this kind of perspective are prevalent in a society.

Environment, this problem including the fact that spectators cannot enter museum buildings and do not have access to information, distant location from communities, inconvenient communication and degeneration of museums. In addition, displays of museums cannot create incentives in visiting them.

These three problems need to be hastily fixed by

the newly established The Council of Museum, Library and Archives by assigning policies to museums to find methods to attract more people to use museum services. Certain issues must be taken care of e.g. society participation, easy access to museums of the public, rule adjustment, making museum environment to be more interesting, the introduction of information, communication and technology (ICT) into services. Museums should also join activities of communities where museums are located so that they integrate as a part of communities, not so segregated as today. The displays must take into account and reflects cultural diversification. More importantly, museums must talk to or work with people under restraint by the society e.g. the less privileged, laborers, the elderly or the disabled to acknowledge problems and organize services in harmony with their needs so that museums can be an organization ready to serve all groups of people.

After the adjustment and changes of museum operating methods, more people use museum services as a learning source. Museums can stimulate new things beneficial to the learning of a society. For example,

- A museum can draw instruction from class rooms to real experience, a learning of life for life.

- Learners especially children and youths learn about local communities and participate in major national projects.
- It stimulates adults who are unfamiliar with education in the system to have a chance to use a museum as the first step to learning.
- A museum is a learning source for students and adults specially interested in self study.
- Individuals and families have a chance to join extra-system learning activities in favorable environment.
- Close coordination between museum and community is created for the benefits of new service development for diversified groups of spectators.
- Those who lack incentive, students and adults can independently learn in a situation of lifelong learning.

“Entertaining Museum”...Thailand's New Learning Source

As for Thailand, according to the survey of The National Discovery Museum Institute, Thailand has over 400 museums all over the country, among which a handful of service users are found. Many museums are almost deserted. Most of the very few service users visit museum displays for relaxation rather than for knowledge and study.

This may be partly because a lot of Thais think that a museum is the place to store rare old objects and put them on display for pleasure. Concurrently, it cannot be denied that the design or presentation of a museum is a major part leading to such acknowledgement. Most displays focus on object arrangement with short explanation. Each object is put in glass cabinet, which is not interesting, lacks movement, thereby making the public uninterested to use museum services.

“I’d like to take my children to museums. It’s OK for me to read them the descriptions and explain by myself because I realize the value of objects and history. However, the warm and stuffy atmosphere of most museums, especially those in provinces and districts, is a major obstacle that makes me and my kinds unable to stay in there for a long time. More importantly is the lack of art in presenting knowledge, the lack of public relations. That’s why very few people visit our museums,” said Mr. Teeraparb Lohitkul, Thailand’s famous feature writer, another person who likes to study for knowledge in museums, regarding problems of museums in Thailand unable to attract spectators. (San Patirup, Volume 79, November 2004, page 19)

However, after the National Education Act B.E. 2542 is effective, museums in Thailand have adjusted to illustrate more roles as learning sources. According to Section 25 in this Act, “The State shall promote the running and establishment, in sufficient number and with efficient functioning, of all types of lifelong learning resources, namely: public libraries, museums, art galleries, zoological gardens, public parks, botanical gardens, science and technology parks, sport and recreation centers, data bases, and other sources of learning.”

For example, the Bangkok National Museum, Thailand’s first museum, has more than 12,000 items of antiques and art objects on display in 3 parts of the display i.e. Thailand’s national history, archaeology and fine art. Previously, the Museum only provided document to support the visit, visit lecture on important dates and visit arrangement of special or temporary exhibitions 2-3 times annually. Nevertheless, during the past few years, the Museum has changed to organize more knowledge promotion activities e.g.

- Training of social study high-school teachers on history, art and archaeology to understand the benefits from museums.
- Lectures in the project “Knowledge Dissemination to the Public” by inviting curators, experts and qualified lecturers to give knowledge about antiques, ancient remains, history and interested topics of spectators. They will be taken to visit specific exhibitions both inside and outside the place once a month.
- Training of “Museum Youth Volunteers” by training groups of 40 high-school students so that they can explain and lead groups of museum spectators.

- Joining activities with the Ministry of Education in the Projects “Taking our younger to visit Thai treasures” and “Story telling in the museum” by bringing less privileged students and youths to visit museums as learning sources.

In addition to the adjustment of existing museums, the running of museums to be major learning resources, which is a principal movement, was when the cabinet approved the establishment of The National Discovery Museum Institute on January 13, 2004 as a major organization in taking care of the establishment of a large and modern The National Discovery Museum. This is aimed to make this museum a more complete learning source than existing museums, which can enhance knowledge of the public and creating new knowledge through continuous research, compared to the world’s leading museums.

From the brainstorming of academics and gurus under the leadership of Associate Professor Dr. Srisakra Vallibhotama, an archaeologist who has served as a pilot taking charge of the content of the museum, a preliminary conclusion was that this museum would present the background of Thailand and the Southeast Asia. This is to allow people to know and understand their background as such is still lacking among Thais. The presentation will be divided into 4 small museums i.e. Thailand’s history museum, Southeast Asia’s natural history museum, Southeast Asian people and land, and Science, Technology and Society Museum, which will be 3 displayed in 3 adjacent buildings i.e. the old building of the Ministry of Commerce, the Ministry of Defense and the Royal Thai Survey Department. The first small museum is expected to be completed by 2006.

Professor Dr. Chai-anan Samudavanija, Thailand’s leading academician, appointed to take care of the initial phase of Chairman The National Discovery Museum Institute, defined the abbreviation or nickname of the new museum in his article on “Museum” as “entertaining museum”. He explained that “museum” means diversification, not in terms of number of one object. The term “museum” thus means having many diversified objects. However, the new museum does not focus on immobile placed objects with diversified objects but a place where people can come in and discover the knowledge by themselves through interestingly integrated display of medias. The focus will be put on the starting point with entertainment while visiting. There will be activities with small but good library to allow people interested to study in depth to do some research. It is called “entertaining museum” because people will be entertained with diversified things, which will create new “learning source” and “learning process”, thereby well supplementing the learning in schools.

A New Direction of Thai Museums?

Whether we call “a rare object collection center” as a museum or an entertaining museum, a significant clue to

the beginning of developing museums is not in constructing beautiful and large buildings or collecting or displaying objects in quantity and more interesting but in how to create meaning to objects and things can lead to what learning to satisfy the objectives.

If compared to world-class museums such as The Louvre, Smithsonian and British Museum, rich in objects obtained from confiscating from their colonies hundreds of years ago, Thai museums are really tiny in terms of quantity and quality of objects and history or civilization.

If so, where should the interesting aspect of Thai museums be?

The answer should be in the direction, which Srisakra Vallibhotama and the Chairman of Academic Subcommittee of The National Discovery Museum Institute said, “The heart of the National Discovery Museum is to create knowledge that will stimulate learning process among people in Thai society, to know themselves, their nation, and the world to live in this world in balance.” This can be done by creating meaningfulness to the displays to create right conscience and understanding about being Thai or people in Southeast Asia, to find the greatness of races in Southeast Asia, which may not be power of object but the delicateness e.g. favorableness to surrounding nature, life style with balance among body, mind, spirit and environment. Stories will be accompanied by various multimedia e.g. picture, light, sound and object spectators can touch to reflect the subtlety of thinking methods and the way of life of races in different times.

With this objective, the mission of creating the Museum Institute to be acceptable will need knowledge of academics, local sages and gurus in various fields. To create knowledge base and cooperation network from local communities to regional ones requires participation from all parties in society. Everyone must be allowed to own in ideas and cooperative support in various aspects to the best of one’s ability.

It is highly hoped that The National Discovery Museum or shortly called according to the definition of Prof. Dr. Chai-anan Samudavanija as “entertaining museum” which has been established and will be completed soon will be a new learning resource of Thai society, ready for all interested people to study and increase their knowledge with pleasure. This will make museums a true learning source, which is a part of lifelong education and learning.

